

Minea svátková

Pro měsíc prosinec (2.)

Neděle svatých praotců (druhá před

Narozením Páně)

Neděle svatých Otců (před Narozením Páně)

24. prosinec – předsvátek Narození Páně

25. prosinec – NAROZENÍ PÁNA NAŠEHO
JEŽÍŠE KRISTA

26. prosinec – Sbor přesvaté Bohorodice

27. prosinec – Sv. apoštola Štěpána

Sváteční období po Narození Kristově

Neděle po Narození Páně

Rozšířená svátková minea

Obsahuje službu ke svátkům Narození Kristova

Hymny pro večerní bohoslužbu a svatou liturgii

Ke slávě svatě jednobytné, oživující a nerozdílné Trojice, Otce i Syna i Svatého Ducha

Překlad z církevní slovanštiny

Překladatelská poznámka. Jako předloha pro překlad posloužilo několik minejních vydání z různých dob. Hlavně však bylo použito vydání Kyjevsko-pečerské lávry z r. 1893 v reprintu Sreten-ského monastýru z r. 1997. Přihlíželo se též k novému kritickému ruskému zpracování, které koriguje některá místa textu dle řeckého znění. Při českém překladu bylo přihlédnuto k dílu archimandrity Sávy (Nerudy).

Biblický text paremijí byl překládán z mineje (tj. z církevně-slovanského znění).

Značka noty za textem stichiry, troparu či jiného hymnu znamená, že se tento text má v každém případě zpívat (a v notáři jsou k těmto hymnům noty).

Notový záznam svátečních prvních bohorodičnů a troparů (včetně kondaků, antifon a prokimenů pro liturgii) je v příloze – notáři (vychází souběžně jako zvláštní brožura). Použita notace dle nápěvů Gorazdova sborníku.

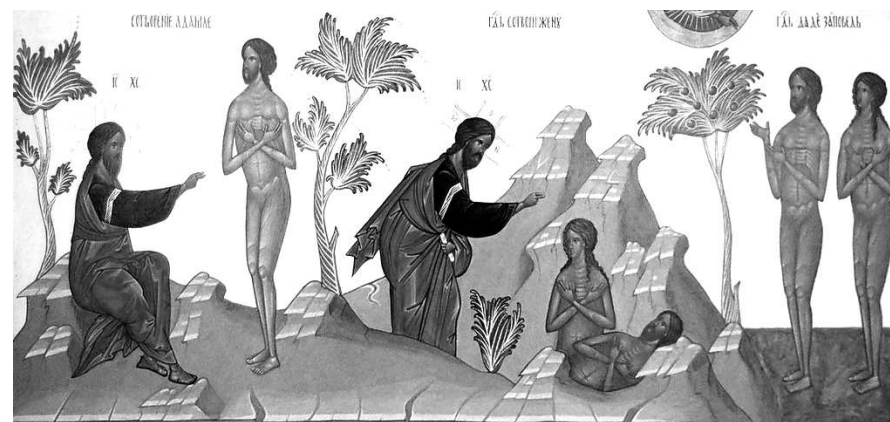
G.S. = tzv. „Gorazdův sborník“ (tj. „Lidový sborník modliteb a zpěvů...“ sestavený svt. mč. Gorazdem II.); uvedené stránky – první číslo je pro první vydání G.S. a druhé číslo se vztahuje k vydání druhému.

Sazba k dispozici na:

www.pravoslavi.cz/download/

Zpěvník liturgie Angelár je na:

www.pravoslavi.cz/liturgie

NAROZENÍ PÁNA NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA

Bohoslužebné hymny ke svátku Narození Páně (vše, co je potřebné k změnám ve večerní bohoslužbě a v Božské liturgii při oslavě svátku, jakož i v období předsvátečním a posvátečním).

Druhá neděle před Narozením Páně

Neděle praotců

Od 11. prosince začíná období, kdy může být neděle praotců – druhá před Narozením Páně, a trvá až do 17. prosince, a sice:

- Případne-li narození Krista na neděli, neděle praotců je 11. prosince, neděle otců 18. prosince.
- Případne-li Narození Krista na pondělí, neděle praotců je 17. prosince, neděle otců 24. prosince.
- Případne-li Narození Krista na úterý, neděle praotců je 16. prosince, neděle otců 23. prosince.
- Případne-li narození Krista na středu, neděle praotců je 15. prosince, neděle otců 22. prosince.
- Případne-li narození Krista na čtvrtek, neděle praotců je 14. prosince, neděle otců 21. prosince.

- Příkladně-li Narození Krista na pátek, neděle praotců je 13. prosince, neděle otců 20. prosince.
- Příkladně-li narození Krista na sobotu, neděle praotců je 12. prosince, neděle otců 19. prosince.

V neděli praotců se vynechává to, co je předepsáno na tento den světců, a všechno čtení ke svatému se překládá na pátek na povečeří.

V sobotu na velké večerní

Pojďte, pokloňme se Králi, našemu Bohu...
Dobrořeč, duše má, Hospodinu... (*Žalm 103. / 104.*)
Velká ektenie
Blažený muž...
Malá ektenie

Po „Hospodine, k tobě volám“: 3 stichiry nedělní a 3 východní (Anatol.)
(tj. všech 6 stichir z oktoichu dle panujícího hlasu) a 4 praotcům.

Stichiry po »Hospodine, k tobě volám«

8. hlas

Od stráže jitřní až do noci, od stráže jitřní nechtě doufá Israel
v Hospodina.

Konajíce dnes památku praotců, věrní, opěvujme Krista Vysvoboditele, který je učinil velkými přede všemi národy. Pějme Synu Božímu, Pánu zázraků, jenž hodnověrně konal přeslavné věci, jsa vládnoucí a mocný. Posléze skrze praotce ukázal nám žezlo moci, to Boží dítě, jedinou, muže nepoznavší, čistou Marii, z níž jako Květ vyšel Kristus, jenž vypučel pro všechny jako život, neubývající pokrm i věčné spasení.

Neboť u Hospodina je milost a hojné je u Něho vysvobození;
On vysvobodí Israele ze všech jeho nepravostí.

Vládce, jenž jsi vysvobodil z ohně tři děti a Daniele od tlamy lva, jenž jsi požehnal Abrahamu i svému služebníkovi Izáku a jeho synu Jákobovi, jenž jsi ráčil státi se z jejich sítě tím, co jsme my, abys zachránil svým křížem a vzkříšením naše praotce, kteří kdysi poklesli. Když jsi roztrhl pouta smrti, pozdvihl jsi spolu s sebou všechny, kteří byli od věků mezi mrtvými a kteří se klaněli tobě, Kriste, Králi věků.

Podivuhodný jest Bůh ve svatých svých, **I** Bůh Israele.

Verš: Dobrořečte v chrámech Bohu, Hospodinu od počátků Israele.

Ke svatému přijímání:

„Chvalte Hospodina, všechna stvoření nebeská...“ (*nedělní k přijímání z 1. hlasu – viz Angelár str. 56*).

A druhý: „Radujte se, spravedliví, v Hospodinu, spravedlivým náleží chvála. Alleluja.“

Na stichovně

Nedělní stichiry z oktoichu dle hlasu

»Sláva...« (6. hlas)

Narození tvé stalo se posvátnou památkou, mocí královskou a veselím; je naší chloubou a díky němu říkáme: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé, Lidumile.

»I nyní...« (6. hlas)

Neviditelná Božská přirozenost se dnes spojuje s lidmi skrze Pannu. Nezměrná bytost je dnes v Betlémě zavínuta do plenek. Mudrce hvězdou dnes Bůh přivádí, aby se poklonili. Zlatem, kadidlem a myrhou předzvěstováno je třídní pohřbení. Kriste Bože, jenž ses z Panny vtělil, tobě zpíváme: Spasiž duše naše.

Nyní propouštíš

Tropary svátku po Otčenáši

„Narozením tvým, Kriste...“ (Dvakrát)

Dále **tropar neděli po Narození** (2. hlas):

Zvěstuj, svatý Josefe, ❖ bohootci Davidu blahou zvěst o zázraku, že jsi přijal zvěstování od anděla ❖ a byl přítomen narození Krista z Panny, že jsi oslavoval Boha s pastýři ❖ a s mudrci se klaněl Kristu. Pros Krista Boha, ❖ aby spasil duše naše. 🎵

Není-li litije ani jitřní, navrhuje se zpívat tropary takto: tropar nedělní (z hlasu), »Sláva...« tropar neděli po Narození, »I nyní...« tropar svátku (Narozením tvým... Str. 39)

Na liturgii

Tropar nedělní, pak svátku (Narození, str. 39) a svatých („Zvěstuj, sv. Josefe...“ viz výše večerní); »Sláva...« kondak (viz Sbor přesvaté Bohorodice, str. 44); »I nyní...« kondak svátku (Narození Páně, viz str. 40)

Prokimeny dva – hlasu (tj. nedělní z oktoichu) a svatým:

Chvalte Hospodina všichni národové, vychvalujte Ho všichni lidé.

Skropeny rosou Ducha, procházely se Boží děti plny radosti uprostřed plamene jako v chládku. Tajemně tam předobrazily Trojici i vtělení Kristovo a jako moudré tím svou vírou uhasily moc ohně. Spravedlivý Daniel se zase ukázal jako lvů krotitel. Jejich přímluvami nech se uprosit, Spasiteli, Lidumile, vysvobod' i nás od nehasnoucího a věčného ohně, a učin' nás hodny, Pane, svého království!

Neboť upevnila se jeho milost nad námi a pravda Hospodinova zůstává na věky.

Byvše jako v rose tvoje věrné a svaté děti, v peci sálajících plamenů tajemně a živě předzobrazily tvůj příchod z Panny. Z ní jsi pro nás vyšlehl jako oheň nespalující. Spravedlivý pak a mezi proroky podivuhodný Daniel, zjevně oznámil tvůj druhý Božský příchod, když pravil: „Viděl jsem, jak budou postaveny trůny a zasedne Soudce, pak poteče řeka ohnivá.“ Kéž jsme na přímluvy jejich, Kriste, Vládce, vysvobození z této řeky!

»Sláva...« (6. hlas. Anatólio)

Oslavujeme dnes, věrní, všechny otce, kteří žili před udělením Božího Zákona: Bohem milovaného Abrahama, Izáka, zrozeného ze zaslíbení a Jáкова, i dvanáct patriarchů, nejmírnějšího Davida, Daniele, proroka touhy a s nimi oslavme tři děti, které proměnily žár pece v rosu, a prosme za odpuštění u Krista Boha, který byl oslaven ve svatých svých!

»I nyní...« (První bohorodičen – dogmatik – nastávajícího hlasu.)

Malý vchod
Světlo tiché
Prokimen dne v týdnu

Na litiji*Nejprve stichira chrámu. Pak:*

»Sláva...« (1. hlas)

Byvše ozáření paprsky Božských slov, požívají stále blaženosti proroci slovutných jmen. Vydávavše ovoce výroků Ducha Svatého, hlásali všem nevýslovné narození Krista Boha. Jejich končina byla, jak se náleželo, poté, co prožili život nejpodivuhodnější.

»I nyní...«

Bohorodičen z 1. hlasu:

Hle, splnilo se Isaiášovo proroctví – porodila jsi jako Panna, a zůstala jsi Pannou, jakou jsi byla předtím. Vždyť ten, který se narodil, byl Bůh, a proto změnil zákon přírody. Nepřezírej, Boží Matko, modlitby, jež služebníci tvoji přinášejí v chrámě tvém, ale jako ta, která jsi nosila Milosrdného na rukou svých, buď milosrdná k služebníkům tvým a pros za spásu duší našich.

Na stichovně*Nedělní nastávajícího hlasu (čtyři). Pak:*

»Sláva...« (3. hlas)

Pojďte, milovníci svátku, abychom oslavili jako žalmista sbor praotců: praotce Adama, Enocha, Noe, Melchisedecha, Abrahama, Izáka a Jákoba. Po udělení Božího Zákona: Mojžíše i Árona, Jozue, Samuele a Davida a s nimi Izaiáše, Jeremiáše, Ezechiele, Daniele a dvanáct dalších proroků, spolu s Eliášem, Elisejem a ostatními: Zachariášem a Předchůdcem – Křtitelem i ty, kteří hlásali Krista, Život a Vzkříšení našeho pokolení!

»I nyní...« *Bohorodičen z 3. hlasu:***Neděle po Narození Páně****Velká večerní**

„Blažený muž“ se zpívá (protože je předvečer neděle)

Stichiry na „Hospodine k tobě volám“: 3 nedělní, 4 sváteční k Narození Kristovu (str. 27) a 3 svatým

Stichiry na »Hospodine, k tobě volám«*Svatým (1. hlas)*

slavujme všichni bohootce, krále Davida, neboť z něho vzešlo žezlo, Panna, a z Ní se zaskvěl květ, Kristus, jenž Adama a Evu z porušení vyvedl jako milosrdný.

Prorocké předpovědi zjevně naplněné jasně viděl ve stáří Josef Snoubenec, zasnoubení vpravdě podivuhodné přijal dle zjevení andělů povolávajících slávu Bohu, jenž seslal na zemi pokoj.

Všichni pochvalme bratra Božího, který byl pravým biskupem, skvoucím se pevnou statečností při mučení. Na jeho přimluvy Ježíši, Bože náš, v jeskyni v plénkách zavnutý, spasiž všechny, kteří tě opěvují.

»Sláva...« (6. hlas)

Konáme památku zbožných ❖ Davida i Jakuba; krále proroka, ❖ i apoštola, prvního episkopa. Jimi ponaučení ❖ vysvobození jsme od klamu. Krista z Panny zazářivšího a vtěleného ❖ oslavujeme, aby spasil ❖ duše naše.

»I nyní...«

Dogmatik z oktoichu dle panujícího hlasu.

Vchod. Světlo tiché

Prokimen dne

Litije*Dle 25. prosince (str. 34)*

26.—31. prosince

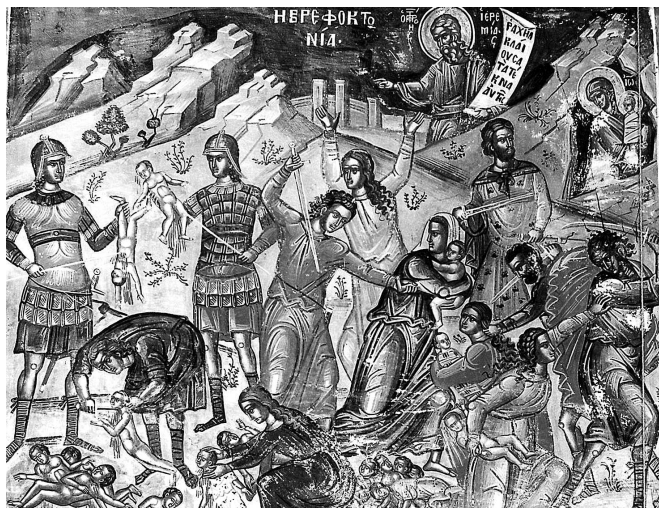
Posváteční období

Služba jen z mineje (není-li však neděle); na liturgii jsou blahoslavenství.

Kondak posváteční doby svátku Narození Krista (3. hlas)

Dnes je božský David naplněn veselím, ❖ Josef s Jakubem chválu přináší,
neboť se radují, že přijali korunu ❖ kvůli svému rodu společnému s Kristem.

Opěvají Toho, jenž se na zemi ❖ nevypravitelně narodil,
a volají: „Spasíš ty, kdo uctívají tebe, ❖ *Pane Slitovný.*“

31. ledna

Opuštění svátku

Slouží se celá sváteční služba (kromě vchodu, paremijí, litije, polyjeleje a svátečního čtení). Na liturgii nejsou sváteční antifony; čtení řadové.

Podle vůle Otce z Božského Ducha, bez účasti muže počala jsi Syna Božího, jenž bez matky zrozen byl z Otce před všemi věky; tělesně jsi porodila a mlékem kojila jako dítě Toho, jenž pro nás z tebe přišel bez otce. Jeho neustávej prositi, aby vysvobodil z béd duše naše.

Nyní propouštíš...

Tropar po Otčenáši

(při žehnání chlebů):

„Raduj se, Bohorodice Panno...“

(Dvakrát)

Poté **tropar k praotcům** (2. hlas):

Írou praotce jsi, Kriste,
ospravedlnil, ❖ a skrze ně
zasnoubil sis církev z pohanů.

Velebeni jsou *touto* oslavou
praotcové svatí, ❖ neboť z jejich
rodu vzešel plod požehnaný:
Panna, jež bez účasti muže ❖
tebe porodila.

Na jejich přímluvy, Kriste,
Bože, ❖ smiluj se nad námi!

Požehnání pěti chlebů
Závěrečné propuštění

Pokud se nekoná bdění, ale jen velká večerní s litijí, mohou se tropary zpívat takto: nedělní (z oktoichu dle vládnoucího hlasu), praotcům a „Raduj se, Bohorodice Panno...“ Když se nekoná litije ale jen velká večerní, zpívejme tropary takto: nedělní (z oktoichu dle vládnoucího hlasu), »Sláva...« praotcům, »I nyní...« závěrečný večerní bohorodičen (z oktoichu).

Na liturgii

Blahoslavenství

Po vchodu tropary: nedělní a pak praotcům.

Tropar praotcům (2. hlas)

Гírou praotce jsi, Kriste, ospravedlnil, ❖ a skrze ně zasnoubil sis církev z pohanů.

Velebení jsou touto oslavou praotcové svatí, ❖ neboť z jejich rodu vzešel plod požehnaný:

Panna, jež bez účasti muže ❖ tebe porodila.

Na jejich přimluvy, Kriste, Bože, ❖ smiluj se nad námi!

»Sláva...« (Kondak nedělní) »I nyní...« Kondak Otcům

Kondak otcům (6. hlas)

Тrojnásob blažení mládenci, ❖ rukou zhotovenému zpodobení jste se nepoklonili,

ale ochráněni nezobrazitelnou bytostí, ❖ hrdinně jste se proslavili v ohni,

a stojíce uprostřed nesnesitelného plamene, ❖ Boha jste vzývali:

Pospěš, ó Slitovný!, ❖ přispěj nám na pomoc jako Milostivý,

neboť cokoliv chceš, ❖ je pro tebe možné.

Prokimen (4. hlas, píseň otců; Dan 3,26–27):

Blahosloven jsi, Hospodine, Bože Otců našich; **І** chváleno a slaveno jest jméno tvoje na věky!

Verš: Neboť spravedlivý jsi ve všem, co jsi s námi učinil.

(Jako v neděli svatých Otců, str. 18)

Apoštol: Kol 3,4–11

Alleluja (4. hlas)

Mojžíš i Áron mezi jeho kněžími, Samuel mezi vzývajícími jméno jeho.

Evangelium: Luk 14,16–24

Zpěv

ke svatému přijímání:

Chvalte Hospodina s nebes, chvalte ho na výsostech.

A další: Plesejte, spravedliví, Hospodinu, patří se lidem upřímným, aby ho chválili. Alleluja. (Třikrát)

Sváteční období po Narození Kristovu

Na večerní po »I nyní...« tropar svátku (Narozením tvým...)

Na liturgii se při malém vchodu zpívá sváteční „Pojďte, pokloňme se...“ (viz str. 43). Není-li neděle, pak se jako první zpívá tropar svátku a nakonec po »I nyní...« kondak svátku (viz str. 40). Místo „Jest upraveně důstojno“ se po celé posváteční období zpívá sváteční „Velebiž, duše moje“ (str. 40). Ke svatému přijímání se zpívá jako v den svátku a koledy.

28. prosince

Dva tisíce svatých mučedníků upálených v Nikomedii

Tropar mučedníkům (2. hlas)

Blahoslavená je země, napojená vaší krví, ❖ trpitelé, mučedníci Páně, a svaté jsou příbytky, ❖ které přijaly vaše těla.

V zápase jste zvítězili nad nepřítelem ❖ a Krista jste statečně hlásali.

Prosíme vás: „Přimlouvejte se u něho, Dobrotivého, ❖ aby spaseny byly duše naše.“

Liturgie

(Služba jako v běžnou neděli s těmito změnami:)

Při zpívání troparů po malém vchodu voskresný (nedělní) tropar, není-li neděle, nebrat. Nejprve sváteční „Pojďte, pokloňme se“:

Pojďte, pokloňme se ❖ a padněme před Kristem.
Synu Boží, jenž ses narodil z Panny, spasiž nás, ❖ zpívající tobě:
Alleluja, alleluja, ❖ alleluja. 🎵

A tropar svátku: „Narozením tvým, Kriste...“ (Str. 39)

»Sláva...«

A tropar sv. Štěpánu (4. hlas): 🎵

Dobrý boj jsi bojoval, ❖ prvomučedníku Kristův a apoštole,
a usvědčil jsi své mučitele ❖ z bezbožnosti,
byv kamenováním zabíjen rukama bezbožníků, ❖ přijal jsi věnec z prave Boží shůry,
a k Bohu jsi volal v úpění: ❖ „Pane, nepokládej jim toho za hřích!“

»I nyní...«

Kondak třetího dne svátku Narození Páně (3. hlas) 🎵

Včera k nám tělesně přišel Vládce, ❖ dnes z těla odchází služebník,
včera se tělesně narodil Kralující ❖ dnes je kamením ubíjen sloužící,
tak skonává prvomučedník, ❖ božský Štěpán.

Prokimeny dva:

- 1.) jako v den svátku („Všechna země...“ str. 40)
- 2.) prokimen apoštola (hlas 8.):

Po celé zemi se rozléhá zvěst jejich I a do všech končin světa slova jejich.

Verš: Nebesa vypravují slávu Boží a díla rukou jeho hlásá obloha.

Alleluja jako v den svátku

Ke svatému přijímání jako v den svátku, a pak je možno zpívat píseň viz G.S. 450/377.

Neděle před Narozením Krista

Neděle svatých Otců

Neděle svatých Otců je v období od 18. do 24. prosince. Od neděle svatých Otců do opuštění Bohozjevení se nepoužívá oktoich (není-li neděle).

Na velké večerní

Pojďte, pokloňme se Králi, našemu Bohu...
Dobrořeč, duše má, Hospodinu... (Žalm 103. / 104.)
Velká ektenie
Blažený muž...
Malá ektenie

Po „Hospodine, k tobě volám“:

- 18. a 19. prosince: stichiry – 3 nedělní, 3 východní (tj. všech šest z oktoichu dle panujícího hlasu) a 4 otcům (první dvakrát).
- Od 20. do 23. prosince: stichiry – 3 nedělní, 1 východní (tj. všechny první čtyři z oktoichu dle panujícího hlasu), 3 předsvátku a 3 Otcům.
- Je-li 24. prosinec: stichiry – 6 Otcům a 4 předsvátku.

Stichiry po »Hospodine, k tobě volám«*Stichiry předsváteční (6. hlas):*

Budeš-li nepravosti míti na zřeteli, Hospodine, Hospodine, kdož obstojí? U tebe však je očistění.

Nezapadající Slunce přichází, aby vysvitlo z panenského lůna, osvítilo celé podslunečno. Pospěšme se s ním setkat a očistme své duševní zraky a konejme čisté skutky. Připravme se nyní duchem, abychom vyvýšili toho, který přichází mezi své nezvyklým narozením, jak se mu zalíbilo, neboť narodil se v Betlémě, aby pozvedl jako milosrdný nás, kteří jsme se odcizili životu rajsému.

Pro tvé jméno, Hospodine, jsem čekal na tebe, očekává duše má tvé slovo; doufá duše má v Hospodina.

Bůh Slovo, nesený na ramenou cherubínů, spojil se v *Kristově Boholidské* Osobě s tělem, usadil se v nejčistším lůně a stal se člověkem. Na zemi teď přichází, aby se narodil z pokolení Judova. Svátá jeskyně se vyzdobila pro Krále všech jako vznešená komnata, jesle pak jako ohni podobný trůn. Do nich Panna Maria ukládá jako dítě Nekonečného k obnovení všeho stvoření.

Od stráže jitřní až do noci, od stráže jitřní nechť doufá Israel v Hospodina.

Do jeslí určených pro bezhlesé tvory ukládá Panna tebe, bezpočátečné Boží Slovo, které, ač to nelze pochopit, *tímto vtělením* přijalo svůj počátek. Neboť přicházíš rozvázat mou zvířecí němotu, do níž jsem upadl kvůli závisti hadově. Do plenek jsi byl zavínut, abys roztrhl povijan a pouta mých poklesků, jediný blahý a Lidumile. Proto tě oslavuji a opěvuji a s velikou radostí se klaním tvému tělesnému příchodu, jímž jsem byl osvobozen.

Stichiry Otcům (hlas týž)

Neboť u Hospodina je milost a hojné je u Něho vysvobození; On vysvobodí Israele ze všech jeho nepravostí.

Vzešla končinám světa památka praotců, vpravdě plná světla a zářící paprsky blahodati. Neboť Kristus, nejjasnější slunce, shůry za-

Z Panny ses narodil v jeskyni a voje andělské stály kolem a provolávaly: „Sláva na výsostech tobě, Bože, narozenému v podobě služebníka a obnovujícímu svět v lůně Panny a Matky, muže nepoznavší!

»Sláva... « (6. hlas) *Od Anatolia:*

Apoštole Štěpáne, okraso trpitelů, oporo věrných a slávo spravedlivých! Stal ses prvním z mučedníků i prvním z diakonů. Stojíš před trůnem Krista, Krále všech, vypros těm, kteří slaví tvou ctihodnou památku, aby se stali hodnými očistění od poklesků a království nebeského!

»I nyní... « (6. hlas)

Jásají na nebi všichni andělé, radují se lidé a plesá všechno tvorstvo dnes, protože se v Betlémě narodil Pán, Spasitel; tím skončil veškerý modlářský klam a Kristus panuje na věky.

Nyní propouštíš

Tropary po Otčenáši

Tropar svatému Štěpánu (4. hlas):

Dobrý boj jsi bojoval, ♦ prvomučedníku Kristův a apoštole, a usvědčil jsi své učitele ♦ z bezbožnosti, byv kamenováním zabíjen rukama bezbožníků, ♦ přijal jsi věnec z pravice *Boží* shůry, a k Bohu jsi volal v úpění: ♦ Pane, nepokládej jim toho za hřích!

»Sláva...«

Tropar ctihodnému – vyznavači (8. hlas):

Pěstiteli pravoslavi, ♦ učiteli zbožnosti a čistoty, svícne světa a Bohem prodchnutá ozdoba mnišstva, ♦ moudrý Theodore, jenž jsi svým učením všecko osvítil, ó duchovní harfo, ♦ pros Krista Boha, aby spasil duše naše.

„I nyní...“

Narozením tvým, Kriste... (Tropar svátku; str. 39)

Spravedlivý zakladatel askeze a duchovního zápasu daroval ti úlevu za soužení, sladkost za bol, osvícení místo tmy. Nápisem na své tváři zapsal ses, podivuhodný, do knihy života a zařadil ses na výsostech do církve prvorozenců a přešel jsi přeradostně ke slavnosti andělů.

»Sláva... « (2. hlas)

Jako veleskvoucí koruna zhotovená nikoliv z drahého kamení je přinášen věnec vykvetlý z vlastní krve Králi a Vladaři všech, který se narodil na zemi. Ó, přijďte tedy, obdivovatelé mučednictví!, vezměte květy písní a ovijme si hlavy a při zpěvu písní rceme: „Prvomučedníku, osvítil svou duši moudrostí a blahodati, vypros nás u Krista Boha pokoj a milost velikou!“

»I nyní...« (2. hlas)

Veliký a přeslavný zázrak děje se dnes – Panna rodí a lůno zůstává bez porušení. Slovo se stává tělem, od Otce se však neodděluje, anděl s pastýři to oslavují a my s nimi zvolíme: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj!“

Vchod není. Prokimen dne

Na stichovně

Stichira, 1. hlas

Opěvujme Pána zazářivšího z Otce před *všemi* věky, jsoucího zároveň jako Syn stále v náručí Otcově, v posledku pak sedícího na ruce matky jako na trůně a nyní uctívaného od andělů, pastýřů a mudrců.

Z lůna před jitřenkou zrodil jsem tebe.

V Betlémě se shromáždívší věřící, uvidí Stvořitele všech, v jeslích ležícího a přijímajícího ze země chaldejské přinesený vzácný dar trojitý – jako králi a Bohu a *člověku*, jenž byl kvůli nám tři dny nebožtíkem.

Řekl Hospodin Pánu mému, usedni po pravici mé.

zářil z dáli. Vede sbor hvězd zářících s Ním a ukazuje boholidské narození v Betlémě. Všichni tedy s vírou nad tímto narozením zbožně plesejme a jásejme, chválice blížící se svátek!

Chvalte Hospodina všichni národové, vychvalujte Ho všichni lidé.

Slávou Božské účasti je okrášlen Adam, jenž se dnes raduje, jsa základem a oporou moudrých praotců; spolu s ním zaplesal i Ábel a veselí se Enoch; jásá Séth a zároveň i Noe. S patriarchy zas pje všechvalný Abraham a rození bez otce vidí nyní

Melchisedech shůry. Proto konajíce i my božskou památku Kristových praotců, prosme, aby spaseny byly duše naše!

Neboť upevnila se jeho milost nad námi a pravda Hospodinova zůstává na věky.

Veselím zářil v babylonské peci sbor tří bohomoudrých mládenců a oznamoval tím blížící se narození Mesiáše na zemi. Neboť jako posvátná rosa Pán sestoupil, aby tu, která jej porodila, uchránil nesežehnutou. Zachoval ji neporušenou a obohatil ji Božskými dary. Proto se raduje a veselí bohumilý Daniel, neboť jasně zřel kámen, lidskou rukou z hory neodlomený, a nyní směle prosí za duše naše.

»Sláva... « (6. hlas)

Daniel, muž touhy, uviděl tě, Pane, jako kámen rukou neodlomený, což znamená Dítě narozené bez účasti muže. Předpověděl tebe, z Panny vtělené *Boží Slovo*, nezměněného Boha a Spasitele duší našich.

»I nyní...« Bohorodičen předsvátku; hlas týž; od Byzantince:

Jeskyňe, pěkně se vyzdob, ♦ neboť přichází Ovečka, nesoucí v lůně Krista.

Jesle, neste toho, ♦ který slovem svým rozvázal nás, syny země, ♦ od skutků *tvorů* němých.

Pastýři, hrejte na šalmaje ♦ a buďte svědky hrozivého zázraku!

Mudrcové perští, ♦ přineste Králi zlato

i kadidlo a myrhu, ♦ neboť se zjevil Pán, jehož matkou je Panna.

K němu se sklonivši, matka jako služebnice ♦ poklonila se mu a pozdravila toho, jehož držela v náručí:

„Kterak jsi byl do mě zaset ♦ a jak jsi ve mně rostl, vysvoboditeli můj a Bože?“

Případne-li tato neděle na 18. či 19. prosince, pak se zpívá místo předchozího: »I nyní...« a první bohorodičen vládnoucího hlasu (dogmatik).

Vchod.

Prokimen dne.

Parmie

Jako 11. října, svatých Otců I. všeobecného sněmu:

Žalmista: Čtení z knihy Stvoření.

 slyšev Abram, že jeho bratranec Lot upadl do zajetí, spočítal děti svého domu, bylo jich tři sta osmnáct, a táhl *za těmi útočníky* až do Dan. V noci je se svými otroky přepadl, porazil je a pronásledoval až k Chobale, která je nalevo od Damašku. Vzal zpět všechny sodomské koně, navrátil i svého bratrance Lota, všechn jeho majetek, ženy i lid. Když se vracel po porážce Kedor-laomera a králů, kteří byli s ním, vyšel mu v ústrety král sodomský do údolí Saviny, kde bylo pole krále. A Melchisedech, král Salemu, který byl knězem Boha Nejvyššího, obětoval chléb a víno. Požehnal Abram

27. prosince

Svatého apoštola Štěpána, prvomučedníka a archidiákona (+34). Ctihodného našeho otce a vyznavače Theodora Popsaného (+840) a jeho bratra Theofana, tvůrce kánonů.

Na večerní

Na „**Hospodine, k tobě volám...**“ *stichiry na 6; apoštolu (4. hlas):*

těpáne, počátku i chloubo mučedníků – blahodatí Ducha osvítiv své myšlení, jevil ses vzezřením jako anděl, ozařující těla vnitřním světlem a ukazující duchovní záři těm, co tě viděli; pro ni jsi obdržel schopnost zrění Světla, když se ti slavně otevřela nebesa.

Házené kameny se ti staly stupni a žebříkem k výstupu do nebe. Když jsi na ně vstupoval, viděl jsi Pána státi po pravici Otce, který ti životadárnou pravicí podával věnec stejného jména *jako nosíš ty*. V Jeho blízkosti stojíš jako pevný vítěz a přední trpitel.

Znamením a zázraky se skvoucí, posvěcený Štěpáne, svými dogmaty jsi umlčel shromáždění nespravedlivých. Když tě zabíjeli a kamení házeli, modlil ses za vrahy, aby jim odpuštěno bylo, a napodoboval tím slova Spasitele, do jehož rukou jsi odevzdal ducha svého.

Ke ctihodným (hlas týž):

Ctihodný Kristův spravedlivče! Ke krutým ranám *bití* přibýly rány vyhnanství od toho, který neprávem seděl na trůně práva, těžce porušoval zákony víry a odstranil nejčistší obraz Krista. Hanobitele *svatých ikon* jsi Božskou blahodatí zahanbil ty, jenž ses Kristu zalíbil.

Bohomluvný otče Theodore! Ani žalář ani stísnění ani tma bez světla ani rány ani bití ani těžká nemoc, nesnesitelná vazba a nedostatek potravy, nemohly tě odloučit od lásky k Bohu, ale bez změny *smýšlení* jsi vše přetrpěl, neb jsi odměnu za svou námahu předviděl.

Zpívání troparů po malém vchodu (voskresný nedělní tropar nezpívat, není-li neděle):

„Narozením tvým, Kriste...“ (Str. 39) »Sláva...«

„Zvěstuj, svatý Josefe...“ (*Je-li neděle po Narození*)

Není-li neděle po Narození, možno zpívat tropar Sboru: „Přečistá Matko Boží, Bohorodice! Sbor tvůj posvátný...“ (Viz večerní.) Podle obvyklých typikonů se však tropar Sboru na liturgii vynechává.)

»I nyní...«

Kondak Sboru přesv. Bohorodice (6. hlas – stichirový)

Ten, jenž se před jitřenkou ♦ rodí z Otce bez matky, ukázal se dnes v lidském těle na zemi, ♦ když se bez otce narodil z tebe, *Bohorodice*.

A hvězda tedy mágům zvěstuje ♦ to, co andělé s pastýři opěvují, neposkrvrněný porod tvůj, ♦ blahodati obdařená *Panno*. 🎵

Prokimeny dva: 🎵

První – píseň Bohorodice (*Luk 1,46—48*) (3. hlas):

Velebí duše má Hospodina, **I** a duch můj zaplesal v Bohu, Spasiteli mém.

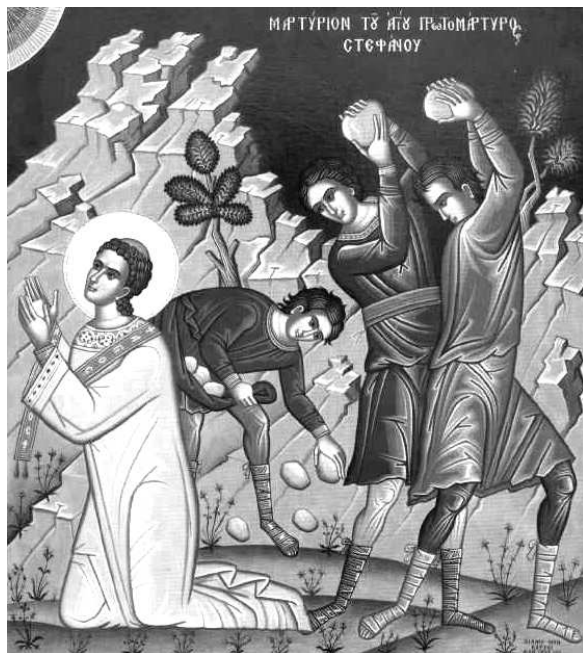
Verš: Že shlédl na ponížení služebnice své; od této chvíle blahoslaviti mne budou všechna pokolení.

Druhý:

Podivuhodný je Bůh ve svatých svých, **I** Bůh Israele.

Verš: V chrámech dobrořečte Bohu, jenž jest Hospodinem od počátků Israele.

Ke svatému přijímání: jako včera

slovy: „Budiž blahorečen Abram od Nejvyššího Boha, který stvořil nebe i zemi! A blahosloven budiž Nejvyšší Bůh, jenž ti vydal nepřátele do rukou tvých!“ (*Gen 14,14—20*)

Žalmista: Čtení z knihy Druhého zákoníku.

V oněch dnech řekl Mojžíš synům Israele: „Hle, před vašimi zraky jsem vám odevzdal tuto zem. Jděte a vezměte si do dědictví zemi, o níž Hospodin přísahal vašim otcům Abrahamu, Izáku a Jakubu, že ji dá jim a po nich potomstvu jejich.“ V té době jsem vám řekl: Nemohu vás vésti sám, Hospodin, Bůh váš rozmnožil vás, a hle, je vás tolik jako hvězd nebeských. Hospodin, Bůh otců našich, ať vás rozhojní ještě tisíckrát více, než je vás dnes, a kéž vám žehná, jak vám to řekl. Vybral jsem z vás muže moudré, svědomité a rozvázné, a ustanovil je za vladaře nad vámi: tisícníky, setníky, padesátníky, desátníky a zapisovatele vašich soudců. V té době jsem poručil vašim soudcům: „Vyslechněte *stížnosti* mezi svými bratry a rozsuzujte spravedlivě

mezi mužem a jeho bratrem či *mezi ním* a cizincem, *který je* u něho. Při soudu nehleďte na osoby, suďte ať je malý či velký a nelekejte se osobnosti člověka, neboť je to soud Boží.“ (*Deut 1,8—11; 15—17*)

Žalmista: Čtení z knihy Druhého zákoníku.

V těch dnech řekl Mojžíš synům Israele: „Hle, Hospodina, Boha tvého je nebe i nebesa nad nebem, země a vše, co je na ní. Leč pouze vaše otce si Hospodin oblíbil, zamiloval si je. Jejich potomstvo, totiž vás, si ze všech národů vyvolil, jak dnes *vidíš*. Obrežte tvrdost svého srdce a nebuďte už více tvrdší. Vždyť

Hospodin, Bůh náš, je Bůh bohů a Pán panujících, Bůh veliký, silný a hrozný, který se neohlíží na *vznešené* osoby ani nepřijímá úplatky. Zjednává právo hostu, sirotku i vdově, a miluje cizince, dává mu chléb a oděv. I vy milujte cizince, neboť sami jste byli cizinci v egyptské zemi! Boj se Hospodina, Boha svého, jemu jedinému služ a k němu přilni, ve jménu jeho přísahej! On je chloubou tvou, on je Bůh tvůj, který učinil s tebou velké a slavné věci, které viděly oči tvé!“ (Deut 10,14—21)

Litije

Nejprve stichira chrámu. Po ní stichira Otcům:

(1. hlas)

Byvše ozáření paprsky Boží zvěsti, nazýváni jsou stále blaženými tito proroci slovutných jmen. Vydávavše ovoce výroků Ducha *Svatého*, hlásali všem nevýslovné narození Krista Boha. Poté, co prožili život podivuhodný, zakončili jej, jak jim Bůh uložil.

»**Sláva...**« (3. hlas) *Od Germana*

Pojďte, milovníci svátku, abychom žalmy oslavili sbor praotců: praotce Adama, Enocha, Noe, Melchisedecha, Abrahama, Izáka a Já koba. Po *udělení Božího Zákona* žijící: Mojžíše i Árona, Jozue, Samuele a Davida a s nimi Izaiáše, Jeremiáše, Ezechiele, Daniele a dvanáct *dalších proroků*; spolu s Eliášem, Elisejem i všechny ostatní: Zachariáše a Předchůdce – Křtitele a ty, kteří hlásali Krista, Život a Vzkříšení našeho pokolení!

Předsváteční bohorodičen (tj. je-li 20. — 24. prosince):

»**I nyní...**« (3. hlas)

Betléme, pěkně se vyzdob, neboť Eden se otevřel! Efratho, připrav se, neboť se obnovuje Adam a s ním i Eva! Kletba je sňata a spása světu rozkvetá! Duše spravedlivých zkrásněly a nabízejí Bohu obět-ní dar: místo myra mu přinášejí zpěv, a přijímají od něj spásu duše a nesmrtelnost. Hle, ten, co se hodlá nechat uložit v jesle, před tím velí, aby duchovní píseň *k oslavě tohoto svátku* zapěl ti, co bez ustání volají: „Pane, sláva tobě!“

trůnícího na cherubí-nech a ležícího v jeslích, přijavšího kvůli nám podobu dítěte. Pane, sláva tobě!

Nyní propouštíš

Tropary po Otčenáši:

„Narozením tvým...“
(Tropar svátku; str. 39)

Tropar Bohorodici (4. hlas):

Přečistá Matko Boží, Bohorodice! Sbor tvůj posvátný okrášlen jest ozdobami rozličnými.

Dary ti přináší mnoho lidí ze světa. Pouta hříchů našich roztrhni milostí svou a zachraň, Paní, duše naše.

(Další tropar; 4. hlas; z řeckých textů)

V náručí jsi nosila jako dítě toho, jenž nade všemi vládne. Když od tebe přijal tělo, čistá *Panno*, ukázala ses Dárkyní radosti. Proto všechno tvorstvo opěvuje dnes radostně rození tvé, nad nímž se chvějeme, Bohorodice, neboť ty jsi porodila pramen nesmrtelnosti celému světu.

Propuštění sváteční (s otevřenou královskou bránou)

Liturgie

(Blahoslavenství a služba jako neděle s těmito změnami:)

Při malém vchodu:

Pojďte, pokloňme se a padněme před Kristem. Synu Boží, jenž ses narodil z Panny, spasiž nás, zpívající tobě: Alleluja, alleluja, alleluja.

(Takto se zpívá „Pojďte, pokloňme se...“ až do opuštění svátku)

Dnes přijímá Betlém toho, ♦ jenž od věčnosti sedí na trůnu s Ot-
cem,

dnes andělé opěvují jako Boha ♦ právě narozené děťátko:
„Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj, ♦ lidem dobrá vůle!“

Vchod s kadilem. Světlo tiché.

Velký prokimen (7. hlas, Ž 76.):

Kdo jest Bůh veliký, jako Bůh náš? **I** Ty jsi Bůh, jenž činíš divy.

1. verš: Sílu svou zvěstoval jsi mezi národy; paží vztaženou vysvobodil jsi lid svůj.

2. verš: Řekl jsem: Nyní začínám chápat, že to, co se přihodilo, učinila pravice Nejvyššího.

3. verš: Pamatoval jsem na skutky Hospodinovy. Budu připomínati sobě všechny divy tvé od počátku.

(Je-li sobota, pak obvyklý prokimen: „Hospodin kraluje...“)

Na stichovně (8. hlas):

Neslýchané tajemství bylo uchystáno na dnešní den. Obnovuje se lidská přirozenost a Bůh se stává člověkem. Čím byl, tím zůstává, a čím nebyl, to přijal; neutrpěv žádné smíšení ani rozdělení.

Z lůna před jitřenkou zrodil jsem tebe, přísáhl Hospodin a nebude toho želeti. (Ž 109.)

Pane, Betlém jsi navštívil a v jeskyni ses usídlil. Ty, jenž máš nebe za svůj trůn, položil ses do jeslí. Ty, jehož obklopují voje andělské, k pastýřům jsi sestoupil, abys naše pokolení spasil jako milosrdný; sláva tobě!

Řekl Hospodin Pánu mému: Sed' po pravici mé. (Ž 109.)

Jak vyličím veliké tajemství? Beztělesný se vtěluje; Slovo se zhmotňuje; Neviditelný se zviditelňuje; Nedotknutelného je možno se dotknout; Bezpočátečný byl počat. Syn Boží se stává synem člověka. Ježíš Kristus, včera i dnes, týž i na věky.

»Sláva... I nyní...«

Do Betléma se shromáždili pastýřové zvěstovat pravého Pastýře,

Připadne-li tato neděle na 18. či 19. prosince:

»**I nyní...**« Bohorodičen z 3. hlasu:

Podle vůle Otce z Božského Ducha, bez účasti muže počala jsi Syna Božího, jenž bez matky zrozen byl z Otce před všemi věky. Tělesně jsi porodila a mlékem kojila jako dítě Toho, jenž pro nás z tebe vyšel bez otce. Jeho neustávež prositi, aby vysvobodil z béd duše naše.

Na stichovně

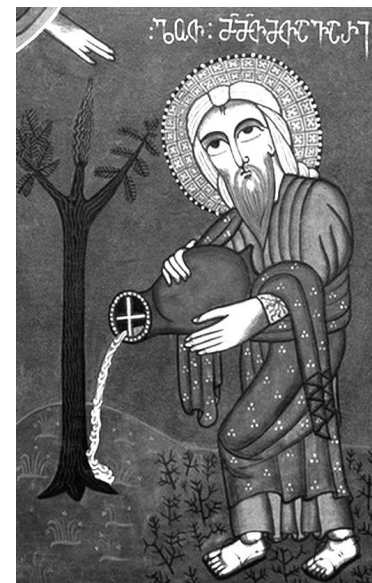
Nedělní vládnoucího hlasu. Je-li 24. prosince, pak tyto předsváteční (2. hlas):

ome Efrathův, svaté město, slávo proroků, vyzdob dům, v němž se narodí Bůh!

Bůh přijde z jihu; Svatý vyjde z hory stromy zastíněné.
(Hab 3,3; csl.)

Betléme, země Judova! Připrav božskou jeskyni jako skvoucí příbytek pro Boha Jsoucího, jenž se rozhodl stát se i tělem! Zde se má tělesně narodit ze svaté Panny, muže nepoznavší, aby spasil rod náš.

Hospodine, uslyšel jsem zvěst tvou a ulekl se; Hospodine, poznal jsem skutky tvé a žasnu. (Hab 3,2; csl.)

Pojďte, všichni, a s vírou oslavme předsvátek Kristova narození! Duchovní pění nabídneme jako hvězdu. Chvalořeč mudrců a pastýřů zvolíme: „Z lůna Panny přichází záchrana lidstva a zve k sobě ty, kdo uvěří!“

»**Sláva...**« (Hlas týž) Od Kypriana

Radujte se, uctívání proroci, kteří jste správně vyhlásili Zákon Hospodinův! Svou vírou jste se stali nepremožitelnými a nepohnutelnými sloupy, neboť vy jste se stali i zprostředkovateli Nové smlouvy Kristovy.

Vystoupivše k nebesům, prostě Krista, aby daroval světu mír a spasil duše naše!

»**I nyní...**« (Hlas týž) *Předsvátku – od Kypriana*

Hle, přiblížil se čas naší spásy! Jeskyně, připrav se; blíží se Panna, aby porodila! Betléme, země Judova, ozdob se a vesel se, neboť z tebe zazáří náš Pán! Slyšte, hory a návrší i země okolo Judska, přichází totiž Kristus, aby spasil člověka, jehož stvořil, jako Lidumil!

Je-li 18. nebo 19. prosince, pak místo předchozího tento:

Ó nový zázraku dosud nebývalý! Kdo kdy znal matku, která by bez muže rodila a na rukou nosila Toho, jenž drží všechno tvorstvo? Z Božího působení se narodil Ten, jehož jsi, Přechistá, chovala jako dítě na loktech svých. Mohouc tedy prositi Ho s odvahou jako matka Jeho, neustávej se modliti za své ctitele, aby se slitoval a spasil duše naše!

Nyní propouštíš

Tropary po Otčenáši

Je-li bdění, pak „Bohodice Panno, raduj se...“ (dvakrát) a tropar Otcům.

Tropar Otcům (2. hlas)

Hle, dílo veliké víry: ♦ tři mládenci plesali
uprostřed žáru plamene, ♦ jako by byli v prameni vody
oblažující;

a prorok Daniel se jevil mezi lvy ♦ jako pastýř mezi ovce.

Na jejich přimluvy, Kriste Bože, ♦ spasiž duše naše. 🎵

Případne-li neděle svatých Otců na 24. prosince, pak napřed tropar k světcům: „Hle, dílo veliké víry...“ (2×), a pak **tropar předsvátku**:

Do soupisu všeho lidu tenkrát byla zapsána ♦ i těhotná, muže nepoznavší Mariam,
když přišla se starcem Josefem do Betléma, ♦ neboť pocházeli z pokolení Davidova.

Nadešla pak chvíle porodu, ♦ a nebylo jediného místečka k přenocování.

Avšak jeskyně se ukázala královně ♦ jako nádherná komnata.

26. prosince

Sbor přesvaté Bohorodice

Velká večerní

„Blažený muž“ se nezpívá (leč v sobotu večer)

Stichiry po „Hospodine k tobě volám“

Stichiry jako včera (tj. sváteční stichiry na 6; hlas 2.)

»**Sláva...**« »**I nyní...**« (6. hlas, zpívat pomalu) 🎵

Sláva na výsostech Bohu ♦ a na zemi pokoj!

Kondak svátku Narození Páně (Zpívat hlasitě a pomalu. 3. hlas):

Panna dnes Nadpřirozeného rodí ❖ a země skýtá Nedostupnému jeskyni.

Andělé s pastýři Ho oslavují ❖ a mudrci vedeni hvězdou putují, neboť se pro nás narodilo ❖ Děťátko malé, předvěčný Bůh.

Kněz: Neboť svatý jsi...

„Kteřížkoli v Krista pokřtěni jste...“ (Místo trojsvaté písně)

Prokimen (8. hlas):

Všechna země, klaněj se před tebou a prozpěvuj tobě; I ať opěvá jméno tvé, Nejvyšší!

Veršik: Jásejte Hospodinu, lidé po celé zemi! Opěvujte jméno Jeho, vzdávejte mu slávu chválou Jeho!

Apoštol: Galat 4,4—7

Alleluja (1. hlas. Ž 18.):

1. verš: Nebesa vypravují slávu Boží a díla rukou jeho hlásá obloha.

2. verš: Ode dne ke dni plyne slovo, noc noci předává vědění.

Evangelium: Mat 2,1—12

Místo „Jest vpravdě důstojno“ se zpívá irmos 9. písně kánonu (až do opuštění svátku):

Velebiž, duše moje, nad nebeské zástupy ctěnější a slavnější Pannu přecistou, Bohorodici.

Tajemství podivuhodné a přeslavné vidím: místo nebe jeskyni, místo cherubínského trůnu Pannu; jesle jsou místem, v němž leží nekonečný Kristus Bůh, jehož opěvujeme a velebíme.

Ke svatému přijímání (Ž 110,9):

Vysvobození seslal Hospodin lidu svému. Alleluja! (Třikrát)

Poté se zpívají koledy („Narodil se Kristus Pán...“ a další).
Viz G.S. 416/351 a jiné 442/368

Pokud je neděle nebo pondělí a slouží se dopolední liturgie sv. Basila, pak se místo „Jest vpravdě důstojno“ zpívá hymnus „Všechno stvoření“.

Kristus se rodí, ❖ aby v lidech podzvihl dávno padlý obraz Boží!

Nekóná-li se bdění, ale jen velká večerní s litíjí, pak možno zvolit tento postup: napřed tropar nedělní (z oktoichu dle panujícího hlasu), poté tropar Otcům a nakonec „Bohorodice Panno, raduj se...“

Nekóná-li se ani litíje, ale jen velká večerní, pak: tropar nedělní (z oktoichu dle panujícího hlasu), »Sláva...« tropar Otcům, »I nyní...« a závěrečný večerní bohorodičen (z oktoichu)

Případne-li neděle svatých Otců na 18. nebo 19. prosince, zpívá se služba nedělní i k svatým Otcům a sice takto:

Na „Hospodine, k tobě volám“: nedělní 3; vostočná 1; k Otcům: „Nezapadající slunce...“, „Bůh, Slovo...“, „Do bezhlesných jeslí...“, „Vzešla končinám...“

»Sláva...« k Otcům: „Uviděv Daniel...“

»I nyní...« 1. bohorodičen hlasu (dogmatik)

Paremije: k Otcům

Na litíji: stichira chrámu; k Otcům: „Byvše ozáření...“

»Sláva...« „Pojďte, milovníci svátku...“

»I nyní...« nedělní: „Podle vůle Otce z Božského Ducha...“

Na stichovně: nedělní podle hlasu

»Sláva...« k Otcům: „Radujte se ctihodní proroci...“

»I nyní...« nedělní: „Ó nový zázraku...“

Požehnání chlebě: „Raduj se, Bohorodice Panno...“ (2×), k Otcům (1×)

Na liturgii

Tropar nedělní (z oktoichu dle panujícího hlasu), tropar předsvátku (tropar předsvátku se zpívá od 20. prosince buď: „Připrav se, betléme...“ str. 22, nebo – 24. XII. – „Do soupisu...“ str. 16) a tropar Otců; »Sláva... I nyní...« kondak Otců (18.—19. XII. Od 20. do 24. XII. se místo kondaku Otců zpívá „Vesel se, Betléme...“ str. 22)

Tropar Otcům (2. hlas)

Hle, dílo veliké víry: ❖ tři mládenci plesali
uprostřed žáru plamene, ❖ jako by byli v prameni vody oblažující;
cí;

a prorok Daniel se jevil mezi lvy ❖ jako pastýř mezi ovci.

Na jejich přímluvy, Kriste Bože, ❖ spasiž duše naše.

Je-li 24. XII., zpívá se tropar „Do soupisu...“ (str. 16)

Kondak Otcům (6. hlas)

(Pokud je 18. či 19. prosince)

I rojnásob blažení mládenci, ♦ rukou zhotovenému zpodobení jste se nepoklonili, ale ochránění nezobrazitelnou bytostí, ♦ hrdinně jste se proslavili v ohni, a stojíce uprostřed nesnesitelného plamene, ♦ Boha jste vzývali: Pospěš, ó Slitovný!, ♦ přispěj nám na pomoc jako Milostivý, neboť cokoliv chceš, ♦ je pro tebe možné.

Nebo (20.—24. XII.) kondak předsvátku: „Vesel se, Betléme...“ (str. 22)

Prokimen

(4. hlas, píseň Otců; Dan 3,26–27):

Blahosloven jsi, Hospodine, Bože Otců našich; **I** chváleno a slaveno jest jméno tvoje na věky!

Verš: Neboť spravedlivý jsi ve všem, co jsi s námi učinil.

Apoštol: Žid 11,9—10; 17—23; 32—40

Alleluja (4. hlas) *Ž 43,2 a 8*

1. verš: Bože, ušima našima jsme slyšeli a otcové naši zvěstovali nám.

2. verš: Neboť ty jsi nás zachránil od těch, kteří utiskovali nás, a nenávidějící nás jsi zahanbil.

Evangelium: Mat 1,1—25

Ke svatému přijímání

Chvalte Hospodina s nebes, chvalte ho na výsostech.

A další: Plesejte, spravedliví, Hospodinu, patří se lidem upřímným, aby ho chválili. Alleluja. *(Třikrát)*

Upřímným zazářilo ve tmě světlo, ♦ *Bůh* je milostivý, slitovný a spravedlivý.

Synu Boží, jenž ses narodil z Panny, spasiž nás, ♦ zpívající tobě: alleluja.

»Sláva...« ♦ »I nyní...«

„Jednorozený Synu...“

3. antifona (při vchodu s evangeliem) (z *žalmy 109. / 110*):

Stíšek: Řekl Hospodin Pánu mému: Seď po pravici mé!

Tropar svátku Narození Páně (4. hlas):

Narozením tvým, Kriste Bože náš, ♦ vzešlo světu světlo poznání, neboť v něm ti, kteří hvězdám sloužili, ♦ hvězdou naučení byli klaněti se tobě, Slunci spravedlnosti, ♦ a znáti tebe, Východ z výsosti. Pane, sláva tobě!

Stíšek: Dokud nepoložím nepřátele tvé za podnoží nohou tvých.

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ *(Tropar)*

Stíšek: Žezlo moci sešle ti Hospodin ze Sionu; panuj uprostřed nepřátel svých.

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ *(Tropar)*

Stíšek: Připadne ti vláda ve dni moci tvé v záři svatých tvých.

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ *(Tropar)*

Vchod

Kněz při vchodu: Z lůna před jitřenkou zrodil jsem tebe, přísáhl Hospodin a nebude toho želeti, ty jsi kněz navěky podle řádu Melchisedechova.

Tropar svátku Narození Páně

(Zpívat co nejhlasitěji a pomalu. 4. hlas):

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ *(Tropar Narození Kristovu)*

»Sláva... I nyní...«

V den svátku – ráno na liturgii

K tomu tyto dodatky a vsuvky:

1. antifona (z žalmu 110. / 111.):

Vyznávati se budu tobě, Hospodine, celým srdcem svým, ♦ zvěstovati budu všechny divy tvé.

Na přimluy Bohorodice, ♦ Spasiteli, spasiž nás.

Na radách lidí upřímných a ve shromáždění *spravedlivců*. ♦ Veliká jsou díla Hospodinova!

Na přimluy Bohorodice, ♦ Spasiteli, spasiž nás.

Nade vše po nich *lidé touží*, ♦ ve všem *projevuje se* přání jeho.

Na přimluy Bohorodice, ♦ Spasiteli, spasiž nás.

Chválené a velkolepé je dílo jeho, ♦ a spravedlnost jeho trvá na věky věkův.

Na přimluy Bohorodice, ♦ Spasiteli, spasiž nás.

»Sláva...« ♦ »I nyní...«

Na přimluy Bohorodice, ♦ Spasiteli, spasiž nás.

2. antifona (z žalmu 111. / 112.):

Blahoslaven muž, jenž se bojí Hospodina ♦ a *veškerou* silou zamiloval si přikázání jeho.

Synu Boží, jenž ses narodil z Panny, spasiž nás, ♦ zpívající tobě: alleluja.

Mocné bude na zemi potomstvo jeho, ♦ rodu upřímných se dostane požehnání.

Synu Boží, jenž ses narodil z Panny, spasiž nás, ♦ zpívající tobě: alleluja.

Sláva i bohatství spočinou v domě jeho ♦ a spravedlnost jeho přetrvá na věky věkův.

Synu Boží, jenž ses narodil z Panny, spasiž nás, ♦ zpívající tobě: alleluja.

Od 20. do 23. prosince

Předsvátek Narození Páně

Na večerní

Stichiry po »Hospodine, k tobě volám«

Stichiry jsou zvláštní pro každý den předsvátku; zde jsou uvedeny jen pro první den – 20. prosince.

Stichiry po „Hospodine, k tobě volám“ (1. hlas, předsvátku, od Anatolia):

 slavme, lidé, předsvátek Kristova narození, obraťme mysl k Betlému, v myšlenkách se povznesme a očima duše uvidíme Pannu, jak přichází, aby porodila v jeskyni Pána všech a našeho Boha. Josef se však domníval, že uvidí člověka zavinutého jako dítě do plenek, když však uviděl vznešenost zázraku, poznal, že je to sám pravý Bůh, který dává našim duším milost velikou.

(Převzato z překladu archim. Sávy)

Oslavme, lidé, předsvátek Kristova narození, obraťme mysl k Betlému, v myšlenkách se povznesme a uvidíme v jeskyni velké tajemství, neboť se otevřel Eden, aby z čisté Panny vyšel dokonalý Bůh, týž v Božství i člověčenství, a proto zvolíme: „Svatý Bože, bezpočátečný Otče! Svatý Silný, vtělený Synu! Svatý Nesmrtelný, Utěšiteli Duchu, svatá Trojice, sláva tobě!“ *(Převzato z překladu archim. Sávy)*

Nebe, slyš! Země, naslouchvej! Neboť hle, přichází Syn a Slovo Boha i Otce, aby se narodil z Panny, muže nepoznavší, který ho ráčil zroditi bez vášně a za spolupůsobení Svatého Ducha! Betléme, připrav se, Edene, otevři bránu, neboť ten, který jest, stává se tím, čím nebyl, a začíná růsti spolutvůrce všeho tvorstva, který dává světu milost velikou. *(Převzato z překladu archim. Sávy)*

A dále 3 stichiry ke světcí

»**Sláva...**« *Svatému dne*

»**I nyní...**«

Betléme, přijmi vznešené Boží sídlo, Pannu, neboť přichází, aby v tobě porodila bezvečerné světlo! Andělé na nebesích, divte se; lidé na zemi, oslavujte; mudrcové z Persie, přineste veleslavný dar; pastýři, hrejte a sladce zpívejte trojsvatou píseň: „Vše, co dýchá, ať chválí všeho Tvůrce!“ *(Převzato z překladu archim. Sávy)*

Případne-li předsvátek Narození Krista na sobotu, v pátek večer se 1. bohodíčen (dogmatik) minulého hlasu nezpívá. Podobně je tomu i v předsvátek svatého Bohozjevení.

Na stichovně

(2. hlas)

Hle, přiblížil se čas naší spásy! Jeskyně, připrav se, blíží se Panna, aby porodila! Betléme, země Judova, ozdob se a vesel se, neboť z tebe zazáří náš Pán! Slyšte hory a návrší i země okolo Judska, přichází totiž Kristus, aby spasil člověka, jehož stvořil, jako Lidumil!

Bůh přijde z jihu; Svatý vyjde z hory stromy zastíněné.
(Hab 3,3; csl.)

Betléme, země Judova, zářící příbytku Toho, který se stane tělem, připrav božskou jeskyni, v níž se má tělesně narodit Bůh ze svaté Panny, muže nepoznavší, aby spasil rod náš.

Hospodine, uslyšel jsem zvěst tvou a ulekl se; Hospodine, poznal jsem skutky tvé a žasnu. *(Hab 3,2; csl.)*

Pojďte všichni a s vírou oslavme předsvátek Kristova narození, du-

Pokud bylo žehnání chlebů, tak:
Budiž jméno Hospodinovo blahoslaveno... *(Třikrát)*

Závěr večerní

Poznámky:

Případne-li svátek Narození Krista na jiné dny než na neděli nebo na pondělí, koná se v předvečer svátku večerní spojená s liturgií sv. Basila Velikého. Je-li však předvečer svátku v sobotu či neděli, koná se v předvečer jen velká večerní a liturgie sv. Basila v den svátku ráno.

Případne-li Narození Krista na středu nebo pátek, je dovoleno světským lidem jísti v ty dny maso, monachům vejce a sýr. Toto dovolení platí pro všechny dny od Narození Krista až do svatého Bohozjevení. Proto se také v toto období nekonají hluboké poklony – a to ani v chrámě ani v keliích.

ukazuje Krista, Slunce pro ty, kteří prodlévají v temnotě. Věštci, vírou osvíceni, s dary se klanějí a pastýři spatřili zázrak – viděli anděle zpívat a hlásat: „Sláva na výsostech Bohu!“

Řekl Hospodin Pánu mému: Sed' po pravici mé! (Ž 109.)

(Hlas týž. Od Anatolia.)

Když se Pán Ježíš narodil v judském Betlémě, přišli od východu věštci, poklonili se Bohu, který se stal člověkem, otevřeli své pokladnice a věnovali mu vzácné dary: ryzí zlato jako Králi věků, kadidlo jako Bohu všech a myrhu jako tři dny mrtvému, Nesmrtelnému. Pojďte, všichni národové, a pokloňte se tomu, jenž se narodil, aby spasil duše naše!

»Sláva...« (4. hlas) Od Jana Monacha čili ct. Jana Damašského:

Vesel se, Jeruzaléme, oslavujte svátek všichni, kdo milujete Sion. Dnes byla rozvázána dávná pouta odsouzení Adamova. Ráj se nám otevřel, had byl zneškodněn, neboť ženu, kterou jako první svedl, nyní vidí, jak se stala matkou Tvůrce. Ó, hlubino hojnosti, moudrosti a prozřetelnosti Boží! Žena, jež kdysi jakožto Eva přinesla smrt každému tělu, když stala se nádobou hříchu, nyní jakožto Bohorodice, stává se počátkem spásy celému světu. Vždyť rodí se z ní děťátko, nejvyšší dokonalý Bůh a zrozením svým zpečetuje panenství. Ten, jenž rozvazuje pouta hříchu plenkami, léčí Eviny porodní bolesti tím, že sám se rodí jako dítě. Ať tedy jásá všechno tvorstvo a tančí: „Kristus je přišel obnovit a spasit duše naše!“

»I nyní...«

Ve chlévě ses usídlil, Kriste, Bože, jesle tě přijaly, pastýři s věštci se tam klaněli. Právě tady se naplnila slova proroků a zástupy andělů se divily, volajíce a pravíce: „Sláva tvému sestoupení jediný Lidumile!“

Nyní proupouštíš...

Trojsvatá píseň až po Otčenáš

Po Otčenáši tropar svátku:

„Narozením tvým...“ (Tříkrát) (Viz v liturgii, str. 39)

chovní pění přinesme jako hvězdu, kterou chvalořečili mudrcové, a s pastýři zvolíme: „Z lůna Panny přijde vysvobození lidstva, pozvání pro věrné!“

»Sláva...« Svatému dne

»I nyní...«

Oslavme, lidé, předsvátek Kristova narození, obraťme mysl k Betlému, v myšlenkách se povznesme a očima duše uvidíme Pannu, jak přichází, aby porodila v jeskyni Pána všech a našeho Boha. Josef se však domníval, že uvidí člověka zavinutého jako dítě do plenek, jenže když uviděl vznešenost zázraku, poznal, že je to sám pravý Bůh, který dává našim duším milost velikou.

(Převzato z překladu archim. Sávy)

Nyní propouštíš

Tropary po Otčenáši:

Svatému dne; »Sláva... I nyní...« „Připrav se, Betléme...“ (Viz liturgie)

Případne-li neděle svatých Otců na předsvátek dne 20. až 23. prosince, má večerní tento postup:

Na „Hospodine, k tobě volám“: 3 nedělní; 3 předsvátku: „Nezapadající slunce...“, „Bůh Slovo...“, „Do bezhlesých jeslí...“; 3 k Otcům: „Vzešla končinám světa...“, „Slávou Božské účasti...“, „Veselím září v peci...“

»Sláva...« „Uviděv Daniel...“

»I nyní...« „Jeskyně, pěkně se vyzdob...“

Vchod. Prokimen dne.

Paremije – k Otcům

Na litiji: předsvátku: „Byvše ozáření...“; »Sláva...« „Pojďte, milovníci svátku...“; »I nyní...« „Betléme, pěkně se vyzdob...“

Na stichovně: nedělní; »Sláva...« „Radujte se, ctihodní proroci...“; »I nyní...« „Hle, přiblížil se čas naší spásy...“

Požehnání chlebu: „Raduj se...“ (2×); „Hle, dílo veliké víry...“ (1×)

„Budiž jméno Hospodinovo...“ (Čtení ze Skutků apoštolských.)

Na liturgii

Tropar předsvátku (4. hlas)

Připrav se, Betléme; ❖ otevři se všem, ráji!

Okrášli se Efratho, ❖ neboť v jeskyni rozkvetne z Panny strom života.

Z jejího lůna zjevil se duchovní ráj, ❖ v němž je Božský sad.

Jedíce z něho, živi budeme ❖ a neumřeme jako Adam.

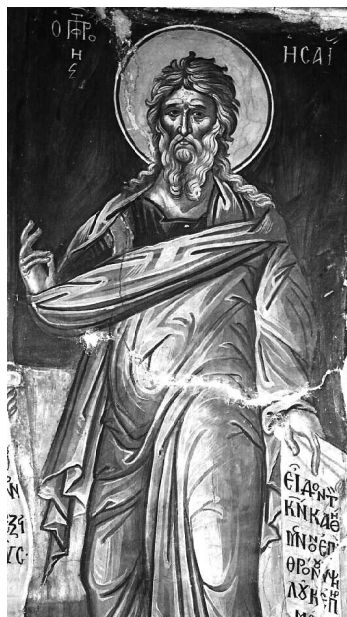
Kristus se rodí, ❖ aby v nás obnovil kdysi padlý obraz Boží.

Kondak předsvátku (1. hlas)

Vesel se, Betléme; ❖ Efratho, připrav se,

neboť k porodu chvátá Ovečka ❖ nosící v lůně velikého Pastýře.

Vidí Jej a veselí se ❖ bohonosní otcové, s pastýři opěvují Pannu, ❖ jež kojí Dítě.

Předsvátek – 24. prosince**Památka svaté ct. mč. Eugenie**

Na večerní

Stichiry po »Hospodine, k tobě volám«

Ta „Hospodine, k tobě volám“ stichiry předsvátku (5. hlas):

Ty, který jsi nejdokonalejší v Božím obrazu, neseš podobu Adama, a který svou mocí držíš všechno v rukou, chceš, abys byl držen na rukou, — tak promlouvá Čistá, zcela neposkrvněná *Panna*, řkouc *dále* — jak to, že tě mám zavinout do plenek jako děťátko?

Bohu a na zemi pokoj, který jí daroval tvůj příchod! Spasiteli náš, sláva tobě!“

„Sláva na výsostech Bohu,“ bylo slyšet dnes v Betlémě od beztělesných, „jemuž se zalíbilo, aby sestoupil pokoj na zemi.“ Nyní je *lůno* Panny prostrannější než nebesa, neboť zazářilo světlo ztemnělým a povýšilo ponížené, kteří podobni andělům zpívají: „Sláva na výsostech Bohu!“

Viděv Ježíš *člověka stvořeného dle jeho obrazu a podoby*, jak hyne kvůli přestoupení *Božího příkazu*, nachýlil nebesa, sestoupil a usadil se, aniž by se změnil, v lůně Panny, aby v něm obnovil zahynulého Adama, volajícího: „Sláva tvému zjevení, Vysvoboditeli můj a Bože!“

»Sláva... « (5. hlas) *Od Jana Monacha čili ct. Jana Damašského:*

Věstci, perští králové, když zřetelně poznali, že se narodil na zemi král nebes, jasnou hvězdou vedeni, došli do Betléma, přinesli vzácné dary: zlato, kadidlo a myrhu; padli *před ním* a klaněli se, neboť viděli ve chlévě ležet jako robátko Toho, jenž nemá věku.

»I nyní... « (6. hlas) *Od patriarchy Germana:*

Jásají na nebi všichni andělé, radují se lidé a plesá všechno tvorstvo v tento den, neboť se v Betlémě narodil Pán a Spasitel; tím skončil veškerý modlářský klam a Kristus panuje na věky!

Na stichovně

Stichira – 2. hlas (od patr. Germana):

Veliký a přeslavný zázrak stal se dnes – Panna rodí a lůno zůstává bez úhony. Slovo se stává tělem, od Otce se však neodděluje. Andělé s pastýři to oslavují a my s nimi zvolmejme: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj!“

Stichira – 3. hlas:

Z lůna před jitřenkou zrodil jsem tebe, přísáhl Hospodin a nebude toho želeť. (Ž 109.)

Dnes Panna rodí Stvořitele všeho, jeskyně se stává rájem a hvězda

ty...“ (viz výše, jako při liturgii po trojsvaté písni); poté apoštol, alleluja a evangelium jako při liturgii (viz výše); pak vroucí ektenie „Rceme všichni...“; po ní „Dejž, Hospodine, abychom večer tento...“; následuje prosebná ektenie „Vykonejme večerní modlitbu naši...“; po jejím ohlasu diákon: „Velemoudrost!“ Věřící: „Požehnej.“ A na to se ukončuje večerní jako obvykle. Po propuštění se staví doprostřed chrámu svíce a zpívá se jako po liturgii (viz výše).

Pokud se slouží v předvečer svátku jen velká večerní bohoslužba (nekoná se liturgie sv. Basila) a neslouží se povečeří s litíjí, navrhuje se upravit typikon a doplnit sváteční řád večerní bohoslužby takto: přenést litíji z povečeří do večerní a zařadit ji na její obvyklé místo (tj. litijní stichiry po prosebné ektenii); pak připojit i stichiry na stichovně a po nich pokračovat jako při běžné velké večerní (po Otčenáši zpívat sváteční tropar třikrát a při tom žehnat chleby, olej a víno).

Litijní stichiry a stichiry na stichovně pro předvečer svátku Narození Kristova

Litije se v předvečer svátku koná na velkém povečeří (po slavosloví).

Pokud je předvečer Narození v sobotu nebo neděli, slouží se místo večerní liturgie sv. Basila pouze velká večerní (její zvláštní sváteční postup viz výše; po uvedených stichirách a paremijích se nepřechází do liturgie, ale postupuje se dle řádu velké večerní, tj. následuje vroucí ektenie, „Dejž, Hospodine, abychom...“, prosebná ektenie a modližba sklánění hlav). Možná do ní použít z velkého povečeří níže uvedené litijní stichiry a pak stichiry na stichovně.

Litije

Nebe i země ať se dnes veselí dle slov proroka. Andělé i lidé ať duchovně slaví svátek, neboť Bůh, který se narodil z Panny, v těle se zjevuje těm, co byli ve tmě a seděli ve stínu. Chlév a jesle Ho přijaly, pastýři rozhlašují zázrak, věstci z východu nesou do Betléma dary. My pak nehodnými ústy neseme mu chválu podobní andělům: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj!“ Neboť přišlo Očekávání národů, přišlo a vysvobodilo nás z otroctví nepřitele.

Nebe i země spojily se dnes při narození Kristově. Dnes přišel Bůh na zemi a člověk vystoupil na nebesa. Dnes se stává jenom kvůli člověku viditelným tělesně ten, který je dle své podstaty Neviditelný. Proto i my chválu vzdejme a jemu zapějme: „Sláva na výsostech

Jak to, že mám z prsou sytit tebe, který všechno nasycuješ? Jak to, že mám obdivovat tvou nepochopitelnou chudobu? Jak to, že tě mám nyní nazývat synem, jsouc tvá služebnice? Zpívám a blahopřáním tobě, který dáváš světu milost velikou.

Viděvši jediná neposkvrněná předvěkého Boha, dítě, které z ní přijalo tělo, drževí je na rukou, mnohokrát je líbala a plna radosti k němu pravila: „Nejvyšší Bože, neviditelný Králi! Jak to, že tě vidím, nemohouc pochopit tajemství tvé nezměrné chudoby? Neboť malá cizí jeskyně umisťuje v sobě tebe, který ses narodil a mé panenství neporušil, uchoval lůno, jak bylo před rozením, a daroval milost velikou.“

Uslyševši tato čistá *Panna tři* mudrce, společně ke službě *narozenému Králi* stojící před jeskyní a s úžasem o *Něm* hovořící, pravila: „Koho hledáte? Neboť vidím, že jste přišli z cizích dalekých zemí, máte vzhled i učenost Peršanů, vypravili jste se do ciziny a putovali k tomu, o kom jste se dozvěděli, že připutoval shůry a podivuhodně se ve mně usídlil. S nadšením jste přišli, abyste se poklonili Tomu, který daroval světu milost velikou.“

Stichiry světici (Eugénii)(8. hlas):

Tys opustila krásu světa a svou ušlechtilou duši rozjasnila krásou ušlechtilosti shůry. Způsobem života opatrovala jsi nezkalenou blahodať obrazu *Božího*, všechvalná Eugenie, nepřemožitelná mučednice, Bohu podobná hradbo panenství a nejušlechtilejší květe *lidské přirozenosti*.

Velemoudrá Eugenie! Ozdobivši se slovem *Božím*, životem *zbožným*, blahodatí a trpělivostí duše, přivedla jsi voje trpitelů a sbor panen k Tomu, jenž vysvitl z Panny, a ukázali se jako svědkové Toho, který otevřel všem vchod *do ráje*. S nimi i nyní pros ho, aby spasil tvoje stádce!

Strůjce spravedlnosti tě nádherně ozdobil jako čistou pannu i jako slavnou mučednici dvojími věnci, a přidělil ti krásný příbytek, osvěcovaný světlem, jež tam přichází. Tam ses usídlila, Kristovo nevěsto, a zjevně se nyní obohatila věčně trvající blažeností.

»Sláva... I nyní...« (2. hlas) *Předsvátku:*

Hle, přiblížil se čas naší spásy! Jeskyně, připrav se, blíží se Panna, aby porodila! Betléme, země Judova, ozdob se a vesel se, neboť z tebe zazáří náš Pán! Slyšte hory a návrší i země okolo Judska, přichází totiž Kristus, aby spasil člověka, jehož stvořil, jako Lidumil!

Na stichovně

Stichiry předsvátku (1. hlas):

Zvěděvše králové východní, že se máš, Synu, narodit, přišli a přinesli ti jako Králi dary: kadidlo, myrhu a zlato. A hle, již stojí přede dveřmi! Povel jim, aby pohleděli na tebe, dítě, které drženo je na rukou mých a je starší než dávný Adam.

Bůh přijde z jihu; Svatý vyjde z hory stromy zastíněné.
(Hab 3,3; csl.)

„Pojďte a vstupte nadšeně,“ řekla kdysi Panna mudrcům, „a spatříte Neviditelného, který se zjvil jako viditelný a stal se dítětem!“ Oni pak s horlivostí vstoupili, poklonili se a dary obětovavše, naplnili božské proroctví.

Hospodine, uslyšel jsem zvěst tvou a ulekl se; Hospodine, poznal jsem skutky tvé a žasnu. (Hab 3,2; csl.)

Ta, jež nepoznala manželství, dí: „Nesu na rukou jako dítě tebe, který neseš veškerenstvo, a dívím se. Jak mohu nasytit mlékem tebe, který všechno nasycuješ, synu můj a Stvořiteli můj? Slavím tvé bezměrné sestoupení k lidem, skrze něž zachraňuješ svět hynoucí!“

»Sláva... I nyní...« (6. hlas)

Sione, oslavuj! Jeruzaléme, vesel se! Město Krista Boha, pozdvihni svého zakladatele, který sebe umístil v jeskyni v jesličkách. Otevřte mi bránu, abych jí vstoupil a uviděl jako dítě Toho, jenž byl zavinut plenkami, ačkoliv drží na dlani všechno stvoření. Jeho opěvují andělé neutuchajícím hlasem jako Pána a dárce života, který zachraňuje rod náš.

Po svátečním propuštění – velebení svátku (uprostřed chrámu před svátkovou ikonou postaví přísluhující rozžatou přenosnou svíci, okolo ní stojí duchovní s věřícími a zpívají tropar Narození, pak »Sláva... I nyní...« a kondak Narození Kristovu; tropar a kondak viz následující liturgie v den svátku.)

Na trapeze možno olej a víno.

Všenoční bdění začíná velkým povečeřím (se zpěvem: „S námi Bůh“). Místo obvyklých troparů („Osvěť oči mé...“) se zpívá tropar svátku; místo „Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad námi...“ se zpívá kondak svátku. Po velkém slavosloví se koná litije. Povečeří se koná, ať už případně svátek na kterýkoliv den v týdnu.

Pokud předvečer svátku Narození Kristova připadne na sobotu či neděli: půst není; královské hodiny se čtou už v pátek (liturgie se v takový pátek nekoná; ale večerní konáme jako obvykle); v den předvečeru svátku se slouží liturgie sv. Jana Zlatoústého (dopoledne jako obvykle); po liturgii je povolen chléb a trochu vína; v 6. hodinu dne (tj. poledne) se už slouží večerní; je-li to sobota večer, pak zpíváme „Blažený muž“ (a celou kathismu – v monastýrech); je-li to v neděli večer, pak 1. antifonu; dále po „Hospodine, k tobě volám“ stichiry na 8 sváteční; vchod s evangeliem; prokimen dne v týdnu; čtení svátečních paremijí; po nich malá ektenie a pak hned prokimen 1. hlasu: „Hospodin pravil ke mně: Syn můj jsi

„Vysvitl jsi z Panny...”

Pokračuje se ve čtení paremijí. Zavírá se královská brána (věřící usednou).

7.) Z proroctví Isaiášova čtení (Isai 9,6—8)

8.) Z proroctví Isaiášova čtení („Mluvil Hospodin k Achazovi, řka...” Isai 7,10—16 pol. 8,1—4 8—10) a:

S námi jest Bůh, pochopte národové... (*Viz velké povečeří.*)

Malá ektenie

Otevírá se královská brána.

Opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se...

Neboť svatý jsi Bože náš...

Přechází se z večerní do liturgie: Trojsvatá píseň

Žalmista – prokimen (1. hlas; žalm 2.):

Hospodin pravil ke mně: „Syn můj jsi ty, **I** já jsem tě dnes zrodil.“
Žádej mne, a dám ti národy za dědictví tvé, državu tvou až na konec země.

Apoštol: Čtení z listu sv. apoštola Pavla k židům. (Žid 1,1—12)

Alleluja (5. hlas, Ž 109.):

1. verš: Řekl Hospodin Pánu mému: Sed po pravici mé, dokud nepoložím nepřátele tvé za podnoží nohou tvých.

2. verš: Žezlo moci sešle ti Hospodin ze Sionu, a panuj uprostřed nepřátel svých.

3. verš: „Z lůna před jitřenkou zrodil jsem tebe.“ Přisáhl Hospodin a nebude toho želeť.

Evangelium: Luk 2,1—20

Po přečtení se může zavřít královská brána ikonostasu.

Řadové čtení: prokimen, apoštol a evangelium se v předvečer Narození Kristova a Zjevení Páně nečtou.

Pokračuje se v liturgii sv. Basila s těmito změnami:

Místo „Jest vpravdě důstojno“ se jako obvykle při liturgii sv. Basila zpívá: **„Všechno stvoření, andělský sbor...”**

Píseň ke svatému přijímání: „Chvalte Hospodina s nebes“ (tj. **„Chvalte Hospodina stvoření nebeská...”** – nedělní k přijímání z 1. hlasu (Ž 148.)

Nyní propouštíš

Tropar předsvátku (pro 24. prosinec) (4. hlas):

o soupisu všeho lidu tenkrát byla zapsána **❖** i těhotná, muže nepoznavší Mariam,

když přišla se starcem Josefem do Betléma, **❖** neboť pocházeli z pokolení Davidova.

Nadešla pak chvíle porodu, **❖** a nebylo jediného místečka k přenocování.

Avšak jeskyně se ukázala královně **❖** jako nádherná komnata.

Kristus se rodí, **❖** aby v lidech podzvihl dávno padlý obraz *Boží!*

Případne-li neděle před Kristovým Narozením, tj. neděle svatých Otců, **na 24. prosince**, pak služba má tento postup:

„Blažený muž...” a celá kafisma.

Stichiry **na „Hospodine, k tobě volám“**: 6 k Otcům; 4 předsvátku; »Sláva... « k Otcům; »I nyní... « předsvátku.

Vchod. Prokimen dne.

Paremije k Otcům

Na litiji: všechny předsváteční stichiry uvedené 24. prosince na „Hospodine, k tobě volám“. »Sláva... « k Otcům; »I nyní...« „Betléme, pěkně se vyzdob...”

Na stichovně: předsvátku i s přípěvy. »Sláva...« „Radujte se, ctihodní proroci...“; »I nyní... « „Hle, přiblížil se čas naší spásy...”

Požehnání chlebě: tropar k Otcům (2×), předsvátku (1×)

Čtení ze Skutků apoštolských.

Dopolední liturgie sv. Jana Zlatoustého se v tento den koná jen v případě, že je sobota před Narozením nebo neděle před Narozením (tj. neděle svatých otců) – postup liturgie v tomto případě viz u služby na naděli svatých otců. V ostatních případech se koná večerní liturgie sv. Basila.

25. prosince

Narození Kristovo

Předvečer (sočelník)

- Pokud připadá 24. prosinec na Po – Pá, koná se večerní liturgie sv. Basila (ráno jsou královské hodinky) a v samotný den svátku pak dopolední liturgie sv. Jana Zlatoústého.
- Pokud 24. prosinec připadne na So či Ne, slouží se ráno liturgie sv. Jana Zlatoústého, v předvečer Narození se koná velká večerní s litíjí, a nazítří (25. prosince – v den svátku) se koná dopolední liturgie sv. Basila Velikého. (Královské hodinky se v takovém případě čtou předcházející pátek, ve který se tím pádem nemůže konat liturgie.)

Postup liturgie sv. Basila spojené s večerní

*Kněz: Blahosloveno budiž království...
(Stojí před prestolem v plném rouchu. Proskomidii koná buď při stichirách na stichovně nebo při paremijích.)*

Začíná večerní bohoslužba:

„Králi nebeský“ a „začínání obvyklé“
Po Otčenáši následuje „Hospodi, pomiluj“ (dvanáctkrát);
»Sláva... I nyní...« a „Pojďte, pokloňme se...“ (třikrát)
Žalm 103./104.

Čtou se další paremije. Zavírá se královská brána (věřící usednou).

4.) Z proroctví Isaiášova čtení („Tak praví Hospodin...“ Isaiáš 11,1–10)

5.) Z proroctví Jeremiášova čtení (Jerem – Baruch 3,36–38 4,1–4)

6.) Z proroctví Danielova čtení („Pravil Daniel Nabuchodonosorovi...“ Dan 2,31–45)

*Pak **další tropar** (6. hlas) (svižným tempem):*

Otevírá se královská brána (věřící vstanou).

Uysvitl jsi z Panny, Kriste, ❖ duchovní Slunce spravedlnosti,
a hvězda tě ukázala v jeskyni, ❖ jež přijala Nepojmutelného.

- Mudrce přivedl jsi, ❖ aby se ti poklonili,
s nimi tě velebíme: ❖ Životodárce, sláva tobě! 🎵

Žalmista – 1. verš (žalm 92.):

Hospodin kraluje, oděn jest velikolepostí. Oblékl se Hospodin v sílu a přepásal se, neboť upevnil vesmír, kterýž se nepohne. Připraven jest trůn tvůj přede všemi časy, od věčnosti jsi ty.

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (Rychleji zpívat)

2. verš:

Pozdvihují se řeky, Hospodine, pozdvihují řeky hlasy své; vzpínají vysoko proudy vod vlny své, s hlukem se pohybují vodstva mnohá.

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (Rychleji zpívat)

3. verš:

Avšak nad sílu vln mořských mnohem silnější jest Hospodin na výsostech. Svědectví tvá jsou velmi jistá. Domu tvému svatost náleží, Hospodine, po všechny dny.

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (Rychleji zpívat)

»Sláva...«

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (Rychleji zpívat)

»I nyní...«

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (Rychleji zpívat)

1.) (Genesis 1,1–13)

A podobně i další paremije:

2.) Čtení z knihy Numeri (Num 24,2–3 5–9 17pol.—18)

3.) Čtení z knihy proroctví Micheáše („Ve dnech oněch pravil Hospodin...“ Mich 4,6–7; 5,2–4)

Nyní se zpívá **tropar** (6. hlas) (svižným tempem):

Otevírá se královská brána (věřící vstanou).

Tajemně v jeskyni ses narodil, ❖ ale nebesa o tobě všem vypráví,
jejich ústy je hvězda, ❖ oznamující tebe.

- Mudrce za tebou přivede, ❖ s vírou se ti pokloní,
s nimi smiluj se nad námi, ❖ Spasiteli. 🎵

Žalmista – 1. verš (z žalmu 86.):

Založen jest *národ Boží* na horách svatých, miluje Hospodin bránu sionskou nade všechna sídla Jákobova. Přeslavné věci říkají se o tobě, město Boží. Připomenu Egypt a Babylon těm, kteří mne poznali.

„Mudrce za tebou přivede...“ (Rychleji zpívat)

2. verš:

A hle, cizinci a ti z Týru a lidé ethiopští, i tito jsou tu zrozeni. Sion nazvou lidé matkou, a tam se narodí Člověk *ten*. Samotný Nejvyšší jej založil.

„Mudrce za tebou přivede...“ (Rychleji zpívat)

3. verš:

Praví Hospodin v seznamu národů a vládců – i tito v něm byli. Neboť v tobě mají příbytek všichni, kdož se veselí.

„Mudrce za tebou přivede...“ (Rychleji zpívat)

»Sláva...«

„Mudrce za tebou přivede...“ (Pravý sbor. Rychleji zpívat)

»I nyní...«

„Mudrce za tebou přivede...“ (Levý sbor. Rychleji zpívat)

A pak celý tropar: „Tajemně v jeskyni ses narodil...“

Velká ektenie.

(Pak se vynechává „Blažený muž“, není ani malá ektenie – pokud však není sobota večer.)

„Hospodine k tobě volám...“

(Kněz koná proskomidii; diákon okužuje chrám.)

Stichiry po »Hospodine, k tobě volám« 2. hlas, na 8

(Každá stichira je dvakrát.) Od Germana

Z hlubin volám k tobě, Hospodine, Hospodine, vyslyš volání mé.

Pojďte, radovati se budeme v Pánu, hlásající skutečněné tajemství. Přehrada, zamezující přístup k nebi, byla zbořena; ohnivý meč se vzdaluje a cherubín odstupuje od stromu života, a já přijímám pokrm rajský, od něhož jsem byl odehnán kvůli neposlušnosti své. Neboť ten, který je nezměnitelným obrazem Otcovým, obrazem jeho věčnosti, Syn Boží, přijímá podobu služebníka. Přichází skrze Matku, jež neokusila manželství, aniž doznal proměny; neboť kým byl, tím zůstal, Bohem pravým; a čím nebyl, to přijal, člověkem se stav z lidumilnosti své. K Němu volejme: Pane, narozený z Panny, smiluj se nad námi.

Kéž bude tvé ucho naslouchat hlasu prosby mé.

Opakuje se předchozí stichira.

Budeš-li nepravosti míti na zřeteli, Hospodine, Hospodine, kdož obstojí? U tebe však je očistění.

Od Anatolia

Pán Ježíš se narodil ze svaté Panny, a osvíceno je veškerenstvo. Pastýři vyhrávali, *tři* mágové se klaněli, andělé zpívali, Herodes byl znepokojen, neboť Bůh se zjevil v těle jako Spasitel duší našich.

Pro tvé jméno, Hospodine, jsem čekal na tebe, očekává duše má tvé slovo; doufá duše má v Hospodina.

Opakuje se předchozí stichira.

Od stráže jitřní až do noci, od stráže jitřní nechť doufá Israel v Hospodina.

Tvé Království, Kriste Bože, je království na všechny věky. Vladař-

ství tvé nade všemi pokoleními a pokoleními. Když ses vtělil z Du-cha Svatého a *přijal tělo* od vždycky Panny Marie, stal ses člověkem, a tvým příchodem nám zazářilo světlo. Jsi světlo ze světla, záře Otcova, a všechno stvoření jsi osvětlil. Vše, co dýchá, chválí tebe – obraz slávy Otcovy. Jsoucí, jenž přede všemi věky jsi byl, vysvitl jsi *nám* z Panny, Bože, smiluj se nad námi.

Neboť u Hospodina je milost a hojné je u Něho vysvobození; On vysvobodí Israele ze všech jeho nepravostí.

Opakuje se předchozí stichira.

Chvalte Hospodina všichni národové, vychalujte Ho všichni lidé.

Co ti přineseme, Kriste, že ses zjevil kvůli nám na zemi jako člověk? Vždyť každé stvoření pocházející od tebe vzdává ti díky: andělé zpěv, nebesa hvězdu, mágové dary, pastýři údiv, země jeskyni, pustina jesle; a my – Matku Pannu. Přede všemi věky jsoucí Bože, smiluj se nad námi.

Neboť upevnila se jeho milost nad námi a pravda Hospodinova zůstává na věky.

Co ti přineseme, Kriste, že ses zjevil kvůli nám na zemi jako člověk? Vždyť každé stvoření pocházející od tebe vzdává ti díky: andělé zpěv, nebesa hvězdu, mágové dary, pastýři údiv, země jeskyni, pustina jesle; a my – Matku Pannu. Přede všemi věky jsoucí Bože, smiluj se nad námi.

»Sláva... I nyní...« (2. hlas, v notári uvedena notace dle GS na transponovaný 8. hlas stichirový; zpívat pomalu)

Od Kassiana

Když Augustus svrchovaně vládl na zemi, ❖ skončilo mnohovádí lidí.

Když stal ses člověkem z čisté Panny, ❖ odstaveno bylo mnoho-božské modlářství.

Když pod jediným světovým královstvím ❖ byla všechna města, uvěřili pohané ❖ ve vládu jednoho Božství.

Když se tedy na rozkaz císaře ❖ dali všichni zapsat jako jeho lid, zapišme se my, věrní, ❖ do lidu zvaného dle jména Božího,

ať je na nás napsáno ❖ jméno vteleného Boha našeho. Veliká je milost tvá, ❖ Pane, sláva tobě. 🎵

Vchod s evangeliem
Světlo tiché

Kněz říká **prokimen dne**. Pokud je pátek večer, pak se bere velký prokimen: „Kdo je Bůh veliký, jako Bůh náš...“ (Viz též str. 42)

Plná verze velkého prokimen: 🎵

Kdo je Bůh veliký jako Bůh náš? I Ty jsi Bůh, jenž činíš divy.

1. verš: Sílu svou zvěstoval jsi mezi národy; paží vztaženou vysvobodil jsi lid svůj.

2. verš: Řekl jsem: Nyní začínám chápat, že to, co se přihodilo, učinila pravice Nejvyššího.

3. verš: Pamatoval jsem na skutky Hospodinovy. Budu připomínati sobě všechny divy tvé od počátku.

PAREMIJE

Kněz: Velemoudrost.

Žalmista: Čtení z knihy Stvoření.

Kněz: Pozor mějme!

Takto před každou paremií.

Královská brána zůstává při čtení paremií uzavřena (lidé usedají).